

14. Börzsei, L. Makes a Meme Instead: A Concise History of Internet Memes Retrieved from: http://works.bepress.com/linda_borzsei/2/ [in English].

15. Kõiva, M., Vesik, L. (2009). Contemporary Folklore, Internet and Communities at the beginning of the 21st Century. Media & Folklore. Contemporary Folklore IV. Tartu: ELM Scholarly Press, 97–117 [in English].

УДК 008:001:8]:81:1

*Довгань Олексій Валентинович,
кандидат філологічних наук,
провідний бібліограф Наукової бібліотеки
Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв
a_dovgan@list.ru*

ЛІНГВОПРАГМАТИЧНІ Й КУЛЬТУРОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ ЗМІСТУ ХУДОЖНЬОГО ТЕКСТУ В КОНТЕКСТІ ТЕОРІЇ МНОЖИН

Мета роботи. Робота присвячена дослідженню особливостей репрезентації змісту на рівні художнього тексту, виокремлено специфіку функціонування цього процесу в контексті теорії множин та абсурдних художніх текстів. **Методологія** дослідження полягає в застосуванні соціально-філософського та компаративного аналізу проблеми. **Наукова новизна** роботи полягає у вивченні змісту абсурдних художніх текстів з позицій мовознавства, культурології й математичної теорії: такий міжпредметний підхід дозволяє глибоко проаналізувати не тільки його побутування, а й розвиток. **Висновки.** Мова є дуальним (подвійним) утворенням, яке, з одного боку, видається сталою структурою, із чітко зафіксованими правилами словотвору, орфографії, орфоєпії тощо, а з іншого – динамічною системою, мобільною в динаміці свого культурного розвитку. Останнє, першою чергою, стосується цілої низки значень слів мови, які постійно оновлюються й еволюціонують як продукт культури. Споконвічно мова була предметом дослідження логіки, оскільки частково «жила» за її законами, маючи особливі умови свого функціонування в культурі. При цьому ці умови, природно, перешкоджали адекватному дослідженню останньої з позицій логіки, оскільки вимагали підведення цієї структури під певну стандартизацію. Ця стандартизація передбачала, що реальний дослідник, який має справу з наукою, так чи інакше вміє встановлювати логічну (описуване в термінах логіки) побудову речень або знаходити для них інші речення (адекватні з точки зору повідомлюваного знання й культурного контексту), що можна легко вкласти в стандартну схему.

Ключові слова: зміст, зміст художнього тексту, логіка, логічний аналіз, теорія множин.

Довгань Алексей Валентинович, кандидат филологических наук, ведущий библиограф Научной библиотеки Национальной академии руководящих кадров культуры и искусств

Лингвопрагматические и культурологические особенности интерпретации смысла художественного текста в контексте теории множеств

Цель работы. Работа посвящена исследованию особенностей репрезентации смысла на уровне художественного текста, вычленена специфика функционирования этого процесса в контексте теории множеств и абсурдных художественных текстов. **Методология** исследования состоит в использовании социально-филологического и компаративного анализа проблемы. **Научная новизна** работы состоит в изучении смысла абсурдных художественных текстов с позиций языкознания, культурологии и математической теории: такой межпредметный подход позволяет глубоко проанализировать не только его бытование, а и развитие. **Выводы.** Язык является дуальным (двойным) образованием, которое, с одной стороны, представляется стабильной структурой, с четко зафиксированными правилами словообразования, орфографии, орфоэпии и так далее, а с другого – динамичной системой, мобильной в динамике своего культурного развития. Последнее, в первую очередь, касается целой череды значений слов языка, которые постоянно обновляются и эволюционируют в качестве продуктов культуры. Испокон веков язык был предметом исследования логики, поскольку частично «жила» по ее законам, имея особые условия своего функционирования в культуре. При этом эти условия, естественно, мешали адекватному исследованию последней с позиций логики, поскольку требовали подведение этой структуры под определенную стандартизацию. Эта стандартизация предполагала, что реальный исследователь, имеющий дело с наукой, так или иначе умеет устанавливает логическое (описываемое в терминах логики) построение предложений или находит иные предложения (адекватные с точки зрения сообщаемого знания и культурного контекста), которые можно подвести под стандартную схему.

Ключевые слова: смысл, смысл художественного текста, логика, логический анализ, теория множеств.

Dovgan Aleksej, PhD in Philology, leading bibliographer of Scientific library of Managerial Staff of Culture and Arts

Lingvopragmatical and cultural features of interpretation of the sense of literary text in the context of the theory of sets

Purpose of Article. The work deals with the representation of the sense of the features at the level of a literary text. The specifics of the functioning of this process in the context of the theory of sets and absurd literary texts are selected. **Methodology.** The research methodology is the using of socio-philosophical and comparative analysis of the problem. **Scientific novelty.** The scientific novelty of this work is to study the sense of absurd literary texts from the point of Linguistics, Cultural studies and mathematical theory. This interdisciplinary approach allows us to more deeply analyse not only its existence but also its development. **Conclusions.** Language is a dual (twin) formation, which, on the one hand, it is a stable structure with clearly fixed rules of word formation, spelling, a pronunciation, and so on, and on other hand, it is a dynamic system, mobile in the dynamics of their cultural development. The last one, first of all, concerns the values of a series of words of a language, which are constantly updated and evolving as cultural products. For centuries the language has been researched by Logics while it "lived" according to its laws, having the special conditions of its functioning in the culture. Naturally, these conditions prevented the adequate investigation of the last one from the standpoint of logic, since the required settlement of the structure under certain standardization. This standardization is assumed that a real researcher, dealt with science, can establish a logical (described in terms of logic) constructions of sentences or find other proposals (adequate from the point of view of the reported knowledge and cultural context), which can be brought under the standard scheme.

Keywords: sense, sense of literary text, Logics, logical analysis, set theory.

Постановка проблеми. Сучасний світ характеризується неоднозначністю інтерпретування тих чи інших явищ. Так, у реальних ситуаціях рідко зустрічаються об'єкти, які точно відповідають тій чи іншій категорії або класу. У конкретного екземпляру частина ознак може бути наявна, а інша – відсутня. Таким чином, приналежність цього об'єкта до певного класу є розмитою [1]. Зазначимо, що означена розмитість, стосується предметного світу, тобто – інтерпретування речі (предмета), тлумачення її властивостей тощо. Однак, якщо осягнення матеріального, речового (предметного) світу – справа непроста, то розуміння світу ідеального, – світу мови, – надзвичайно важка. Це пов'язано з самою природою мови як культурного, психологічного, філософського тощо явища, оскільки вона не є безпосереднім віддзеркаленням онтологічної реальності, а, скоріше, виступає лінзою, у призмі якої відбивається від(спів)творення людського буття, що осягається індивідуумом.

На питання про те, чи може фізичне тіло одночасно знаходитись у різних місцях, звичайно відповідають негативно. А на питання про те, чому це неможливо, відповідають: так влаштований світ. Однак справа тут не у влаштуванні світу. Це пов'язано з тим, що ми можемо гарантувати, правильність нашого твердження повсякчас у минулому і майбутньому, зокрема у всіх місцях простору. Відтак, наша впевненість в тому, що фізичне тіло не може одночасно знаходитись в різних місцях, є логічним наслідком неявного визначення виразу «різні місця». При цьому варто замислитись, в якому випадку місця (області простору) вважаються різними. Інтуїтивно передбачається, що два місця x та y різні, якщо тільки вони не мають спільних точок. Однак «реальні» точки суть фізичні тіла, тобто якщо визначення виразу «різні місця» записати явно (експліфікувати), то отримаємо наступне. Два місця x та y вважаються (називаються) різноманітними місцями, якщо для будь-якого фізичного тіла a має силу твердження: якщо a знаходиться в одному з x та y , то в той же час воно не знаходиться в іншому. З цього визначення логічно виходить наступне: фізичне тіло не може одночасно знаходитись у різних місцях [4, 15–16]. Однак цей логічний ланцюжок є продуктивним у випадку, коли окреслене «неявне визначення» зводиться до одного шару осягнення, тобто зникає можливість поліінтерпретації його змісту.

При цьому, природно, що специфіка вибору моделі прийняття рішень полягає в тому, що розроблені алгоритми повинні враховувати якісну інформацію, що походить від експерта і представлена в лінгвістичній формі. Опис об'єкта в такому випадку носить не чіткий характер [5, 3], тобто яким би тонким не був інструментарій для здійснення будь-якого процесу (зокрема, інтерпретації) стрижневим джерелом майбутньої можливої похибки виступає людина, зокрема її культурний доробок. Таким чином, мова як антропологічне утворення несе у своїй структурі потенційний «баг» (похибку, неточність), при цьому цей мовний баг актуалізується лише тоді, коли вступає у взаємодію із носієм мовної полісистеми на культурному фоні.

Останнє можна пояснити тим, що знаковий, сталий характер мовної системи не ініціалізує повноформатне розгортання всіх її активів, зокрема культурологічних. Натомість як свідомість індивідуума постає у цьому випадку найкращим носієм для розвитку майбутньої інтерференції (розшарування) змісту. Відтак, коли мова із ідеального утворення перетворюється на засіб комунікації (усної, письмової), то різко зростає ризик комунікативного краху, що відбувається у процесі осягнення, інтерпретування змісту.

Відзначимо, що цей процес, природно, має нечіткий характер, нестабільну структуру та неоднорідність періодів спокою/активності. Цікаво, що у теорії інформації, як і в інших сферах науки, неточність і невизначеність звичайно вводяться за допомогою понять й методів теорії ймовірностей. Підкреслювання ролі теорії ймовірностей під час вивчення цих питань затьмарює те, що у багатьох ситуаціях джерелом неточності є зовсім не наявність якихось випадкових величин, а поява в розглядуваному завданні певного класу або класів, які не мають суворо визначених меж [3, 37]. Якщо говорити про мову в контексті вищезначеного, то ми маємо констатувати дуальну (подвійну) природу цього утворення, яке, з одного боку, виступає як догматична, стала структура із завчасно розставленими й споконвічно закріпленими змістовими зв'язками та ланцюжками, а з іншого – потенційно відкрита система, що характеризується постійними модифікаціями своїх форм, відповідно до змін свідомості її носіїв, специфіки розшарування суспільства на окремі субкультури тощо.

Таким чином, логічні правила є правилами оперування висловлюваннями і термінами (і, природно, логічними операторами, що у них входять). Ці правила не відкриваються людьми в оточуючому світі, а сходяться разом з появою й удосконаленням навичок конструювання термінів, висловлювань і дій із ними [4, 24]. Отже, мова, в цьому контексті, виступає утворенням, яке має період (протяжність) свого існування у онтологічній реальності, останній розбитий на цикл сесій, умовно структурований темпорально. Тобто особливості динаміки змісту в мовному середовищі більшою мірою зумовлені набутих від інших культурним досвідом, що засвоїла особистість у процесі свого становлення, розвитку і, меншою мірою, тим активом змістотворення та відтворення явища змісту, який вона набула самостійно. При цьому варто чітко розуміти, що ця «самостійність» є умовною, оскільки людина, що набуває досвіду змістових закономірностей безпосередньо так само незалежна від свого минулого комунікативного «стажу» як мовець від абетки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблему логіки і змісту досліджували: М. Гайдеггер, Ф. Гватарі, А. Грицанов, Ж. Дельоз, Ж. Дерріда, Л. Заде, О. Зіновьев, Н. Карамішева, С. Куцепал, Ж.-Ф. Ліотар, Д. Петренко, С. Стасенко, Г. Фреге тощо.

Формулювання мети статті (постановка завдання). Метою статті є розгляд особливостей презентації змісту на рівні художнього тексту. Предметом – специфіка функціонування цього процесу в контексті теорії множин та абсурдних художніх текстів.

Виклад основного матеріалу. Класична теорія множин базується на бульовій, двозначній логіці. Приналежність об'єкта до класу $a \in A$ може набувати значення ІСТИНА, якщо об'єкт a входить у множину A , або БРЕХНЯ – у протилежному випадку [1]. Таким чином, теорія множин може бути інтерпретованою за допомогою двозначного коду, що базується на 0 та 1. Зауважимо, що окреслена двозначність, продуктивна у випадку створення комп'ютерного коду, виявляє різні похибки у процесі алгоритмізування мовної системи, зокрема в значеннях культурної детермінанти.

Природно, що головною проблемою такої системи, у контексті математичної парадигми в цілому, і теорії множин зокрема, є багатозначність мовних одиниць, яка виявляється у низці можливих потенційних поєднань змістових ланок між собою в контексті культури. Окреслена проблема математичної логіки, зрештою, виявляється ще й у тому, що в останню були включені (явно або неявно) позалінгвістичні й позакультурні передумови і припущення, які почали використовуватися для рішення виключно логічних проблем. Останнє привело до появи деформованої (зміщеної) конструкції, яка утруднює, непомірно ускладнює і навіть виключає рішення цілої низки логічних завдань. Це стосується основних розділів математичної логіки [4, 15], однак не є беззаперечним для інших, зокрема її відгалуження – комплексної логіки, яка виявляє більшу гнучкість у роботі з нечіткими системами, якою (частково) є мова.

Як було означено вище, більшість класів об'єктів, з якими ми вимушені зіштовхуватись у реальному світі, є класами саме такого нечіткого типу, про який ми частково вже говорили, тобто класами, що не точно визначені. У цих випадках змістовий (культурний) елемент може належати або не належати до класу, однак, окрім того, можливими є також і проміжні градації приналежності; саме тому для опису ступеня приналежності елемента до класу тут необхідно використовувати багатозначну логіку – можливо навіть с континуальною множиною значень істинності [3, 37]. На наш погляд, у контексті зазначеного особливо цікавими видаються абсурдні тексти, оскільки вони, незважаючи на показову простоту своєї форми й змісту, є надзвичайно складними з позицій специфіки його (змісту) функціонування в культурній площині. До прикладу, візьмемо уривок відомого художнього твору Р. Дала «Чарлі і шоколадна фабрика»:

Супервітамінні цукерки містять величезні кількості вітаміну А й вітаміну Б. Там також є вітамін В, вітамін Г, вітамін І, вітамін Д, вітамін Е, вітамін Є, вітамін Ж, вітамін З, вітамін И, вітамін І, вітамін Ї, вітамін К, вітамін Л, вітамін М, вітамін О, вітамін П, вітамін С, вітамін Т, віта-

мін У, вітамін Ф, вітамін Х, вітамін Ц, вітамін Ч, вітамін Ш, вітамін Щ, вітамін Ю, вітамін Я і навіть, вірте-не-вірте – вітамін Б! Там нема лише вітаміну Н, бо від нього нудить, та вітаміну Р, бо від нього на голові виростають роги, як у бика [2, 210–211].

Цілком очевидно, що зміст наведеного уривку є абсурдним, оскільки він не містить жодного неушкодженого змістового ланцюжка, натомість репрезентуючи уламки таких мовно-культурних утворень. Так, можна спостерігати масив «вітаміни, що допомагають розвитку організму людини», що містить узвичаєний для нашого сприйняття перелік вітамінів за літерами (*A, B, B*). Останній доповнюється невідомими науці вітамінами, які просто називаються, а також вітаміном *B*.

Іншим змістовим масивом постають означені вітаміни *H* і *P*, які певним чином впливають на організм людини. Сам по собі цей вплив не викликає ніякого занепокоєння, оскільки вписується у системи «вітамін – дія на організм», однак сама ця дія є нісенітною.

Таким чином, наявні уламки змістових ланцюжків розставлені так, щоб дискредитувати (гіперболізувати) ті утворення в культурному плані, змістове оточення, в яких вони є узвичаєними для людського сприйняття. Саме тому в нечіткій логіці вводиться поняття лінгвістичної змінної, значеннями якої є не числа, а слова природної мови, що називаються термами. До прикладу, лінгвістична змінна «швидкість» може мати значення «висока», «середня», «дуже низька» тощо. Фрази, значення яких приймає змінна, своєю чергою, є іменами нечітких змінних [1]. На наш погляд, така диференціація змісту надзвичайно продуктивна, оскільки дозволяє набагато глибше відстежити його (змісту) динаміку та особливості взаємозв'язків між компонентами всієї культурної системи. У такому сенсі закономірним видається те, що значення лінгвістичної змінної визначається через нечіткі множини, які виокремлені на певному базовому наборі значень або базовій числовій шкалі, що має розмірність. Відтак, кожне значення лінгвістичної змінної визначається як нечітка множина [1].

Висновки. Отже, мова є дуальним (подвійним) утворенням, яке, з одного боку, видається сталюю структурою, із чітко зафіксованими правилами словотвору, орфографії, орфоєпії тощо, а з іншого – динамічною системою, мобільною у динаміці свого культурного розвитку. Останнє, першою чергою, стосується цілої низки значень слів мови, які постійно оновлюються й еволюціонують як продукт культури.

Мова була предметом дослідження логіки, оскільки частково «жила» за її законами, маючи особливі умови свого функціонування в культурі. При цьому ці умови, природно, перешкоджали адекватному дослідженню останньої з позицій логіки, оскільки вимагали підведення цієї структури під певну стандартизацію. Ця стандартизація передбачала, що реальний дослідник, який має справу з наукою, так чи інакше вміє встановлювати логічну (описуване в термінах логіки) побудову речень або знаходити для них інші речення (адекватні з точки зору повідомлюваного знання й культурного контексту), що можна легко підвести під стандартну схему [4, 22]. Своєрідним «рятівним жилетом» для майбутнього краху логічного підходу щодо дослідження мовної полісистеми в контексті культурології стала комплексна логіка (зокрема, теорія множин). Вона дала змогу глибоко і ґрунтовно дослідити мовні аномалії (зокрема, абсурд), це привело до можливості алгоритмізації сенсів мовної й культурної полісистеми.

Перспективою цього дослідження є вироблення особливого типу алгоритмів, що дали б змогу повніше дослідити особливості змістоутворення, специфіку змістофункціонування та особливості номінації предметів онтологічної реальності в контексті адекватності їхньої природи слову, що її перерає на тлі культури.

Література

1. Гаврилов А. В. Нечеткая логика и нечеткие множества. Лекция 3. Представление знаний в информационных системах : [электронный ресурс] / А. В. Гаврилов // Insycom: Hybrid Intelligent Systems. – Электрон. данные. – Режим доступа: <http://www.insycom.ru/html/metodmat/pz/Lect3.pdf>. – Название с экрана.
2. Дал Р. Чарлі і шоколадна фабрика / Р. Дал; пер. з англ. В. Мороза за ред. О. Негребецького та І. Малковича. – К.: «А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА», 2009. – 240 с.
3. Заде Л. А. Тени нечетких множеств : [электронный ресурс] / Л. А. Заде // Боровское исследовательское учреждение – Технологии XXI века. – Электрон. данные. – Режим доступа: <http://bourabai.ru/library/shadows.pdf>. – Название с экрана.
4. Зиновьев А. А. Очерки комплексной логики / А. А. Зиновьев; под ред. Е. А. Сидоренко. – М.: Эдиториал УРСС, 2000. – 560 с.
5. Основы теории нечетких множеств : метод. указания / сост. И. Л. Коробова, И. А. Дьяков. – Тамбов, Изд-во Тамб. гос. техн. ун-та, 2003. – 24 с.